

REPARATION AF SUPERVISIONSALLIANCEN – RESULTATER FRA EN DANSK UNDERSØGELSE

Af Anne Engholm Hedegaard¹

I nærværende artikel fremlægges resultater fra en dansk undersøgelse af, hvad der kan bidrage til reparation af supervisionsalliancen i supervision af psykoterapi. Undersøgelsen er baseret på et mixed-methods-design. Samtlige supervisions-sessioner fra en supervisionsgruppe på Universitetsklinikken i Aalborg videofilmes gennem et år. Efter hver session besvarer supervisor og supervisand the Brief Supervisory Alliance Scale, og herefter gennemføres separate Interpersonal Process Recall-interviews med supervisor og supervisand om udvalgte sessioner med mistanke om svækkelser på supervisionsalliancen. Undersøgelsen viser, at reparation af supervisionsalliancen er en proces, hvor bidrag hertil kan komme fra bl.a. supervisor, supervisand og evalueringsprocedurer. Desuden beskrives deltagernes oplevelser af, hvad der potentielt kunne have bidraget til reparation af alliancesvækkelserne, ligesom resultater angående udfaldet af de reparerende elementer fremlægges. Sidst diskuteres undersøgelsens resultater i forhold til tidligere forskning på området og undersøgelsens metode.

1. Indledning

I de senere år er der opstået en øget interesse for at påvise supervisionens effektivitet og komme nærmere en forståelse af de effektive komponenter i supervision (Hill & Knox, 2013). Samtidig har supervisionsrelationen opnået en ganske særegen status i supervisionslitteraturen, hvor der er bred enighed om, at kvaliteten af supervisionsrelationen er særdeles central for, at supervision kan blive en succes (Beinart, 2014; Bernard & Goodyear, 2009; Falender & Shafranske, 2004; Teitelbaum, 2001; Watkins & Milne, 2014). Watkins (2014b) har endda beskrevet supervisionsalliancen som “the very heart and soul of supervision” (ibid., p. 20). Det er derfor yderst relevant, at vi som psykologer – både supervisander og supervisorer – er opmærksomme på kvaliteten af supervisionsrelationen, og ikke mindst hvorledes svækkelser i supervisionsrelationen kan repareres igen.

¹ Cand.psych., ph.d., aut. adjunkt i klinisk psykologi, Aalborg Universitet.

Supervisionsrelationen blev først begrebsliggjort af Fleming og Benedek (1966) som 'læringsalliancen' i psykoanalytisk supervision, og senere udviklede Bordin (1983) det panteoretiske begreb 'arbejdsalliancen' i supervision. Ifølge Bordin består supervisionsalliancen af tre elementer: 1) enighed om mål for supervisionsprocessen, 2) enighed om parternes opgaver og 3) et bånd mellem parterne centreret om empati, omsorg, tillid og respekt. En svækkelse i supervisionsalliancen kan således forstås som en konflikt mellem terapeut og supervisor i forhold til opgaver og mål eller problemer med alliansens båndaspekt (Falender & Shafranske, 2004). Ruskin (1994) samt Safran, Muran og Eubanks-Carter (2011) foreslår desuden, at svækkelser opfattes på et kontinuum fra mindre spændinger til dramatiske sammenbrud i samarbejdet. Endelig skal det præciseres, at en alliancesvækkelse er en proces, hvor flere samtidige kilder leder til, at én eller begge parter oplever en alliancesvækkelse over tid (Hedegaard, 2016).

Trods ovennævnte enighed om supervisionsrelationens betydning i supervision synes den udbredte teoretiske interesse dog kun i ringe grad at afspejles i den empiribaserede forskning (Inman & Ladany, 2008; Reichelt & Rønnestad, 1999). I et omfattende forskningsreview identificerer Watkins (2014b) 40 studier omhandlende supervisionsalliancen, og han fremfører, at dette forskningsområde på mange måder stadig kun er i sin begyndelse. Han fremhæver bl.a.: "The lack of attention given to alliance areas of eminent concern (e.g., alliance rupture and repair)" (ibid., p. 43).

Nærværende artikel tager afsæt i en dansk undersøgelse af, hvilke kilder der kan være til svækkelser på supervisionsalliancen, og hvorledes disse kan repareres igen (Hedegaard, 2016). I denne artikel fremlægges og diskuteres de resultater, der omhandler, hvorledes supervisor og supervisand kan bidrage til at reparere en svækket supervisionsalliance i supervision af psykoterapi.

2. Metode

2.1. Sample

Undersøgelsen er designet som et longitudinelt processtudie (Watkins, 2014a) af fire supervisionsforløb i en supervisionsgruppe på Universitetsklinikken i Aalborg fra februar 2013 til januar 2014. De centrale læringselementer på Universitetsklinikken består, foruden teoriseminarer og forelæsninger, af (1) psykoterapeutisk klientarbejde, (2) supervision på klientarbejde og (3) egenterapi, hvilket uddybes yderligere i Hedegaard (2011). I undersøgelsen deltager én supervisionsgruppe bestående af en supervisor og fire supervisander. Supervisor er en mand i midt 40'erne, cand.psych., autoriseret specialist i psykoterapi og supervisor godkendt. Supervisanderne er fire kvindelige studerende i alderen 23-24 år, og disse har ingen tidligere formel erfaring med at udføre psykoterapi eller modtage supervision.

2.2 Procedure

Undersøgelsen baseres på et mixed-methods-design inkluderende både kvalitative og kvantitative data (Frederiksen, 2015; Hanson, Creswell, Clark, Petska & Creswell, 2005). I undersøgelsesperioden optages alle supervisionssessioner på video. Efter hver supervisionssession udfylder supervisor og supervisand hver et spørgeskema, Brief Supervisory Alliance Scale (BSAS) (Rønnestad & Lundquist, 2009), om deres oplevelse af supervisionsrelationen i den netop overståede session. På baggrund af disse spørgeskemabesvarelser udvælges én supervisionssession med mistanke om alliancesvækkelse for hvert supervisionspar pr. halvår. Herefter gennemføres separate Interpersonal Process Recall (IPR)-interview med supervisor og supervisand om deres oplevelser af supervisionsrelationen i den pågældende session (Kagan, 1980; Kagan & Kagan, 1997; Kagan, Krathwohl & Miller, 1963).

2.2.1. Videoptagelser

Kameraet filmer supervisor og den supervisand, der modtager supervision, mens resten af supervisionsgruppen kun optræder auditivt på optagelsen.

2.2.2. BSAS

I denne undersøgelse benyttes Rønnestad og Lundquists (2009) Brief Supervisory Alliance Scale (BSAS), der er et spørgeskema til at vurdere supervisandens og supervisors oplevelse af supervisionsalliancen. Ud fra en gennemgang af en lang række instrumenter til måling af forskellige aspekter af supervision anbefaler Wheeler, Aveline og Barkham (2011) netop brugen af BSAS, da dette bl.a. er panteoretisk, kortfattet, gratis, repræsenterer både supervisandens og supervisors perspektiv, har god "face-validity" og psykometrisk støtte for indre sammenhæng og samstemmende validitet. BSAS findes i to versioner til hhv. supervisor og supervisand og består af 12 udsagn, som informanten rater på en Likert-skala fra 0 (not at all) til 5 (very much) efter hver supervisionssession. Eksempler på udsagn kan være "*my supervisor and I trust each other*" og "*my trainee and I trust each other*" (Rønnestad & Lundquist, 2009).

Svækkelser på supervisionsalliancen operationaliseres både kvantitativt og kvalitativt i undersøgelsen. Supervisionssessioner blev udvalgt til yderligere undersøgelse, hvis supervisandens totalscore på BSAS var signifikant (to standardafvigelse) lavere end supervisandens gennemsnitsscore i det enkelte halvår. Dette gav mistanke om alliancesvækkelser i to sessioner i alt. Desuden suppleredes med en kvalitativ operationalisering, hvor den supervisionssession, som supervisanden havde givet den laveste totalscore inden for det enkelte halvår, ligeledes blev udvalgt til yderligere undersøgelse. Med andre ord udvælges én supervisionssession med mistanke om en alliancesvækkelse pr. dyade pr. halvår.

2.2.3. IPR-interview

I nærværende undersøgelse gennemføres IPR-interviewene således, at supervisand og supervisor inviteres til individuelle interview om deres oplevelser af supervisionsalliancen i den supervisionssession, som undertegnede har udvalgt på baggrund af deltagerens besvarelser af BSAS. Deltagerne interviewes første gang halvvejs i deres supervisionsforløb og igen ved forløbets afslutning. Ved interviewets begyndelse bedes informanten erindre sine tanker, følelser, kropslige sansninger etc., som denne oplevede i den udvalgte supervisionssession, så præcist som muligt, mens vi gennemser videoen fra sessionen. Den videoassisterede genkaldelse fremmer muligheden for at dykke ned i specifikke interaktioner i supervisionssessionen frem for sessionen, som den retrospektivt erindres i sin helhed, og deltagerne kan måske huske reaktioner og idéer, der ikke ville fremkomme i erindringen i et interview uden videoassistance (Larsen, Flesaker & Stege, 2008). Når informanten undervejs erindrer indre oplevelser fra sessionen, som er uudtalte, kan denne indskyde en pause i videosekvensen, hvorefter oplevelsen uddybes i dialog med interviewer. På samme måde kan undertegnede pause videoen, hvis der er sekvenser, som ønskes uddybet. IPR-interviewguiden er inspireret af Bernard og Goodyears (2009) forslag til fokusområder og spørgsmål i forbindelse med IPR-interview, fx *“hvad følte du på dette tidspunkt i forhold til supervisanden?”*

2.3. Dataanalyse

Video- og lydoptagelser fra hhv. supervisionssessioner og IPR-interview blev transskriberet og gennemgået ud fra en fænomenologisk analysemetode, som den beskrives hos Giorgi og Giorgi (2008). Analysen blev således udført ved at identificere meningsenheder, som dernæst meningskondenseres i kortere formuleringer og sidst transformeres til temaer via meningsfortolkning (ibid., 2008; Kvale & Brinkmann, 2009).

3. Resultater

I det følgende gennemgås de af undersøgelsens resultater, der omhandler reparation af supervisionsalliancen. Resultaterne fordeler sig inden for fem overordnede temaer med undertemaer, som det fremgår af tabel 1.

Supervisors bidrag til reparation	Supervisan- dens bidrag til reparation	Evaluering som bidrag til reparation	Hvad kunne have repareret	Udfald af reparation
<ul style="list-style-type: none"> • Respons fra supervisor • Supervisor er engageret • Supervisor validerer og spejler supervisan- dens følelser • Supervisor roser supervisanden 	<ul style="list-style-type: none"> • Supervisan- den beder supervisor om hjælp • Supervisan- den er åben om ufuld- kommen- hed 	<ul style="list-style-type: none"> • Drøfte utilfredshed 	<ul style="list-style-type: none"> • Hjælp til at håndtere svære følelser • Teoretisk forståelse af klienten • Anvisninger til klientarbejdet • Supervisor bekræfter og anerkender • Supervisor tager styringen • Supervisanden inddrager sine følelser • Supervisanden er mere spontan • Supervisanden inviterer supervisor ind 	<ul style="list-style-type: none"> • Reducerer supervis- andens usikkerhed • Frigør res- sourcer til refleksion • Supervis- anden er mere ærlig

Tabel 1. Overblik over resultater angående reparation af supervisionsalliancen.

3.1. Supervisors bidrag til reparation

De fire supervisander giver alle udtryk for, at det er en lettelse, når der kommer noget respons fra supervisoren Ben. Dette skal naturligvis ses i sammenhæng med, at supervisanderne oplevede Bens stil som passiv og tilbage- lænet, hvilket i undersøgelsen blev identificeret som en kilde til alliance- svækkelse (Hedegaard, 2016). Supervisanden Clara beskriver det således:

Jeg synes, min usikkerhed bliver bedre, når han kommer lidt på banen, altså så bliver jeg ikke så usikker som ellers, fordi at, ja, så giver han ligesom noget igen, eller sådan hvad man kan sige, tager del i det på en måde. Så skal jeg ikke kun spekulere med mig selv over om "var det her nu dumt?" eller "det var da også mærkeligt sagt", og hvad jeg nu kan tænke, øhm. Så på dén måde tror jeg også, det letter lidt.

Clara beskriver her, hvorledes Ben med sin verbale tilstedeværelse bringer hende ud af usikkerheden og følelsen af at være alene med sine spekulationer, og det er, som om han derved også kommer til stede i og genetablerer

relationen. En anden supervisand, Karen, beskriver en lignende oplevelse af genskabelse af relation: “... det kan være dejligt når han begynder at snakke lidt, for det er, som om jeg får en lille pause. Og så kan det blive lidt mere en dialog end en monolog.”

Helt konkret nævner supervisanderne, at det virker beroligende, når supervisors respons er i form af konkrete tolkninger, råd, overordnede betragtninger om klienter, at sætte fx terapeutens reaktion i en sammenhæng eller at bede supervisanden stoppe op i sin fortælling om klienten og reflektere undervejs. Supervisor har en lignende oplevelse af, at konkrete anvisninger i forhold til klientarbejdet gør supervisanderne mere rolige. I forlængelse heraf nævner supervisanden Lisa, at konkrete anvisninger i forhold til supervisionsprocessen ligeledes gør hende mere tryk.

Desuden virker det befordrende for supervisionsrelationen, hvis supervisor udviser engagement i forhold til supervisanden. Lisa og Karen bemærker begge, at det er dejligt, når de kan høre, at Ben har lyttet til dem og reflekteret over det, de har sagt. Det betyder desuden noget for Karen, at Ben også er engageret i hendes klient:

... i tillæg så føles det godt, når han husker konkret, hvad hun [klienten] sagde i klippet, for der føler jeg, at han fulgte med, og at han husker det, at han ikke sidder der passivt, men at han faktisk husker det, hun sagde, og gjorde sig nogle tanker om det og deler dem med mig.

To af supervisanderne fremhæver supervisors validering og spejling af deres følelser som særlig hjælpsomt i forhold til at bedre supervisionsrelationen. Ifølge Karen bevirker valideringen, at hun ikke står alene med sine følelser: “... det er dejligt, at han bekræfter, at ... det er svært at se følelser på hende [klienten]. Det er, som om han bekræfter min frustration, at jeg ikke står alene med den frustration.” Sara bemærker, at supervisors validering og spejling gør, at hun får mere ro på og føler sig forstået af ham.

Endelig betyder det, ifølge to af supervisanderne, noget for stemningen i supervisionsrelationen, at supervisor roser deres arbejde og deler deres opfattelse af klienterne. I IPR-interviewet med Sara, om én af hendes oplevede alliancesvækkelser med Ben, pauser hun pludselig videoen efter at have fortalt om bl.a. sin usikkerhed på den professionelle rolle og supervisionsrelationen samt sin frygt for supervisors kritik. Hun siger:

DER begyndte jeg at slappe mere af, helt sikkert. ... jeg kan huske situationen, fordi jeg kan huske, at det er første gang, hvor Ben så siger noget, hvor jeg kan høre, at han giver mig ret, eller at jeg får medhold i det der med, at jamen klienten SER ikke andre mennesker. Og det er Ben selv, der siger det. Så der får jeg sådan en sikkerhed i, at “aha, han er enig” [griner]. For indtil videre har det mest været sådan, altså at

han har ikke sagt så meget, og så siger jeg en hel masse, og så [griner], og så, og så kan jeg blive i tvivl om, hvor det er, at jeg har ham henne.

Det særlige skifte synes for Sara at ske i bevægelsen fra ikke at vide, hvor hun har supervisor henne, til at han markerer sit ståsted og kommer til stede i relationen.

3.2. Supervisandens bidrag til reparation

I den supervisionssession, hvor Sara og Ben rapporterer deres første alliancesvækkelse, har Ben en oplevelse af at blive “... sådan helt kørt af banen”, fordi Sara er “... hektisk ... hurtigt derudad ... ja, meget sådan talende”, og det er “svært at have kontakten med hende”. Ben oplever, at deres relation ændrer sig undervejs i supervisionssessionen, da Sara beder om hans hjælp til, hvad hun skal gøre eller sige i terapien med hendes klient. Hertil kommer, at Sara fortalte om en episode fra terapien, som hun var flov over, og ifølge Ben var dette også med til at ændre relationen mellem dem, fordi Sara så, at det kunne både han og hun godt rumme. Efter dette oplevede Ben, at: “... kontakten var sådan mere, hvad hedder sådan noget, genuin, reel altså. Det andet, det var, som jeg sagde, det var, som om det bare var en fortælling.” I dette eksempel er supervisandens bidrag til reparation af alliancen således, at hun er åben omkring sin usikkerhed og ufuldkommenhed og inviterer supervisor ind i relationen igen ved at bede om hans hjælp.

3.3. Evaluering som bidrag til reparation

Én enkelt af supervisanderne nævner midtvejsevalueringen i supervisionsperioden som et middel til indirekte at få snakket om én af de kilder, der i den forløbne periode har bidraget til svækkelser på supervisionsalliancen; nemlig supervisors passive og tilbagelænedede stil (Hedegaard, 2016). Clara forklarer:

... jeg kan huske, at vi havde sådan en evaluering eller et eller andet, midtvejs, inden sommerferien, hvor vi sådan snakkede med ham, og der fik vi nemlig sagt nogle af de her ting med, at det kunne være dejligt, hvis han ... Altså vi havde lidt svært ved, hvordan vi skulle sige det [griner] på en pæn måde, fordi vi ved jo heller ikke, hvordan en god supervisor er, når vi ikke har prøvet det rigtigt. Men vi fik i hvert fald sagt, snakket med ham om, at vi havde brug for nogle gange at få noget konkret, hvilket vi så snakkede om EFTER sommerferien, at vi syntes faktisk, han havde lyttet rigtig meget efter og virkelig prøvet sådan at efterleve og komme lidt mere frem med nogle ting og sige lidt mere.

Ben nævner også midtvejsevalueringen, men modsat supervisanden har han hæftet sig ved, at de fik snakket om supervisandernes tilbageholdenhed og tendens til at se ham som læreren, hvilket har ærgret ham, da han mener, at

de også har noget interessant at byde ind med i supervisionen. Begge parter har således oplevet den anden som tilbageholdende og passiv, hvilket midtvejsevalueringen har givet anledning til en drøftelse og bevidstgørelse af, der potentielt kunne ændre supervisionsalliancen fremadrettet.

3.4. Hvad kunne have bidraget til reparation

Under de individuelle IPR-interview med de fire supervisander og deres supervisor kommer parterne også ind på, hvad de oplever, der kunne have bidraget til reparation af supervisionsalliancerne i de udvalgte sessioner.

De fire supervisander nævner alle, at de gerne ville have haft hjælp fra supervisor til at håndtere svære følelser, som fyldte hos dem i supervisionen efter deres terapisaftaler med klienter. Supervisanderne mener, at det ville have hjulpet dem, hvis supervisor havde spurgt mere ind til deres følelser af fx frustration eller ligegyldighed, ligesom flere af supervisanderne efterspørger supervisors validering af deres følelser. Sara nævner fx et behov for, at supervisor forstår og anerkender det rimelige i hendes følelser, idet hun havde brug for: “... at han godt kunne forstå det, eller sådan at han godt kunne sætte sig ind i, at det kunne være svært, eller godt kunne sætte sig ind i, at jeg kunne synes, det var frustrerende, og det virkede ligegyldigt ...” Clara giver udtryk for, at valideringen desuden gerne må omfatte en normalisering af de svære følelser, hvilket hun mener, kan hænge særligt sammen med, at hun er noviceterapeut:

Mmm, [så] ville jeg måske føle det lidt mere sådan, jeg ved ikke, om man kan sige validere det – det lyder også så voldsomt igen, men alligevel lidt. Fordi jeg tror, for mig så bliver det også nogle gange svært, at jeg sidder sådan og tænker “er det her ikke også svært?” så bliver jeg så usikker på, om “er det ikke også mærkeligt, at jeg reagerer så voldsomt?” og “nu sidder jeg her og græder hele timen”, og DER tror jeg godt, jeg kunne bruge, at han sådan lidt mere sådan sagde, at det måske, hvis det er en naturlig reaktion, eller hvis nu det er en unaturlig reaktion. Altså sådan at man ligesom bliver samlet op på en eller anden måde.

Det kunne endvidere have bidraget til reparation af supervisionsalliancerne, hvis supervisor, ifølge de fire supervisander, havde bekræftet og anerkendt dem. For flere af supervisanderne synes behovet for bekræftelse affødt af professionel usikkerhed, som Lisa udtrykker således:

... jeg er usikker på, om jeg som terapeut er god nok, jeg tror, at hvis jeg nu ville have været en lidt mere erfaren terapeut, så ville det være okay, at vi bare snakkede om det indholdsmaessige, men jeg har egentlig også, lige her, rigtig meget brug for bare at få lidt bekræftet, at “det skal nok

gå” og “du er god nok som terapeut” og “dine tanker de er fine” og “du skal nok klare det”.

Særligt Lisa giver desuden udtryk for, at hun havde brug for, at supervisor anerkendte hendes tanker og idéer i supervisionen. Dette kan også ses i sammenhæng med, at de primære kilder til den første svækkelse på supervisionsalliancen mellem Lisa og Ben var deres forskellige syn på Lisas klient samt Lisas oplevelse af ikke at blive anerkendt og set af Ben (Hedegaard, 2016). Om anerkendelsens form siger Lisa: “... *det behøver heller ikke rigtig at være en anerkendelse af, at det var en god idé, men bare en anerkendelse af, at ’lige nu kommer jeg med en idé’ ... jeg føler, at han er meget, meget tilbagelænet*”.

Alle supervisanderne giver udtryk for, at de gerne ville have haft, at supervisor havde givet en teoretisk forståelse af deres klienter. Dette kunne ifølge supervisanderne fx være i form af, at supervisor havde forklaret klientens forsvarsmekanismer eller hjulpet terapeuten med at finde mening i sin oplevelse i terapien gennem begreber, såsom mentaliseringssvigt, overføring, modoverføring eller projektiv identifikation. Supervisanderne efterlyser desuden konkrete anvisninger for klientarbejdet i form af spørgsmål til klienterne eller interventionsforslag. I IPR-interviewet med Clara forklarer hun, hvordan sådanne forståelser eller anvisninger fra supervisor kunne bedre supervisionsrelationen:

Det ... bunder i sådan en usikkerhed om, hvad det er, han mener. Altså at jeg ikke har sådan et billede af, hverken hvem han er, eller hvad han tænker om mig eller nogle af de andre, eller hvad han tænker om min klient for den sags skyld, eller hvad der sådan skal til ... det kunne have været optimalt for mig, når man fortæller om sådan en situation [fra terapien], det var måske, hvis han forklarede mig, hvad der sker, altså sådan siger “måske det, der skete, det var, at hun fik et mentaliseringssvigt” ... Ja, for jeg tror ikke, det nødvendigvis behøvede at være sådan, at vi skal kende ham ud og ind ... men jeg synes bare, han bliver meget sådan, tilbagelænet.

Claras udtalelse signalerer et ønske om, at supervisor skal blive mere tydelig i supervisionsprocessen og relationen. I forlængelse heraf er der én af supervisanderne, Karen, der flere gange fremhæver, at hun havde brug for, at Ben “*tog lidt mere styring*”. Karen oplever, at Ben ofte gentager det, som hun har sagt, eller er stille og passiv. Under IPR-interviewet uddyber hun sin oplevelse, og hvad hun mener, der kunne have bedret alliancen:

Interviewer: Og hvad sker der så med dig? Når det bliver sådan, når I sidder stille?

Karen: Jeg tror, jeg bliver lidt usikker, og så bliver jeg også lidt, næsten lidt irriteret, for jeg vil gerne, at han skal spørge mig om noget mere. Øhm. Eller jeg har behov for noget feedback, hvis der er noget, som jeg synes er svært med min klient. Eller sådan.

I det ovenstående er det udelukkende supervisandernes oplevelser af, hvad der kunne have bidraget til reparation af supervisionsalliancen, der er fremlagt. I IPR-interviewene med supervisor fremkommer dog ligeledes enkelte bud. I supervisionssessionen, hvor Karen og Ben oplevede deres første alliancesvækkelse, var de primære kilder til alliancesvækkelsen Karens usikkerhed og en parallelproces, hvor “pretend mode”, dvs. en oplevelse af som om-samtale, syntes at dominere både terapi- og supervisionsrelationen (Hedegaard, 2016). I denne forbindelse siger Ben, at det ville have bedret relationen, hvis Karen havde uddybet sin frustration over klienten, for “... *det ville have fået det følelsesmæssige med ind i billedet, altså sådan at det blev sådan mere forankret ... Det er sådan lidt pretend-mode, det, der er foregået indtil nu*”. Ben nævner desuden, at det ville have været hjælpsomt, hvis Karen havde inkluderet supervisionsgruppen og løsrevet sig mere fra sin procesbeskrivelse, så “... *der blev sådan lidt mere, øh, spil i det. Lidt mere leg i det*”. Endelig nævner Ben, i forbindelse med de første alliancesvækkelser med både Karen og Sara, at det ville have bidraget til reparation af supervisionsrelationen, hvis supervisanderne tydeligt formulerede, hvad de havde brug for hjælp til, og inviterede ham ind.

3.5. Udfald af reparation

Tre af supervisanderne fremhæver, at de ovennævnte reparerende elementer umiddelbart reducerede deres usikkerhed. Når supervisor kommer på banen, mærker supervisanderne, at de “... *slapper lidt mere af*” og bliver mere rolige.

Når supervisionsalliancen repareres, synes dette desuden at frigøre ressourcer til refleksion hos både supervisor og supervisand. Clara forklarer det således:

... der kommer lidt mere fra ham, på en eller anden måde. Jeg tror alene bare dét letter lidt nogle gange. Fordi så behøver man ikke selv sidde og bruge halvdelen af sin tankevirkosomhed på at tænke “hvor er Ben henne nu?” eller sådan “hvor er han henne i forhold til det jeg siger” og sådan. Hvor jeg synes, det godt kan blive lidt meget sådan inde i hovedet nogle gange, på én gang.

Supervisoren, Ben, synes ligeledes at beskrive, hvordan en bedret supervisionsalliance skaber overskud til nye refleksioner. I supervisionssessionen, hvor han og Sara oplever deres første alliancesvækkelse, bidrager Sara til reparation af alliancen ved at indrømme sin ufuldkommenhed, og herved

synes Ben at blive bragt i en position, hvor han får overskud til at få empati med Sara:

Ben: ... kontakten var sådan mere, hvad hedder sådan noget, genuin, reel altså ... Jeg tror, det var dér, at jeg i hvert fald tænkte "nå okay. Der sker også noget andet". Ja.

Interviewer: *Hvad var det, du fik øje på? Da du så hende der?*

Ben: *At hun arbejder hårdt på sagen så at sige. Når hun sidder derinde [i terapien], hvor svært det er for hende at sidde med ham [klienten].*

Endelig oplever Sara, at en bedret supervisionsalliance, grundet supervisors respons, bevirkede, at hun kunne være mere ærlig og indrømme sine tanker, uden at "... spekulere så meget over 'hvad siger jeg lige'".

4. Diskussion

Af undersøgelsens empiri fremgår det, at bidrag til reparation af supervisionsalliancen kan komme fra flere steder, herunder bl.a. supervisor, supervisand og evalueringsprocedurer.

Hvis der kigges nærmere på undersøgelsens fund i forhold til supervisors reelle samt de af supervisanderne efterspurgte bidrag til reparation af supervisionsalliancen, stemmer undersøgelsens resultater i vid udstrækning overens med, hvad noviceterapeuter generelt ønsker sig fra deres supervisor. En undersøgelse af Jacobsen og Tanggaard (2009) finder således, at noviceterapeuter foretrækker, at supervisor giver konkrete anvisninger til klientarbejdet, teoretisk forståelse af klienten, bekræfter, anerkender, støtter, normaliserer, roser og tager styringen i supervisionsprocessen. Som Jacobsen og Tanggaard fremhæver, knytter disse fund sig netop til noviceterapeuter, hvilket også er tilfældet i nærværende undersøgelse, hvorfor det vil være relevant for fremtidig forskning at afklare, om der er forskel på, hvad noviceterapeuter og mere erfarne terapeuter oplever som reparerende elementer i forhold til alliancesvækkelse i supervision.

Ovenstående sammenstilling af forskningsresultater giver anledning til, at der kan rejses tvivl om, hvorvidt nærværende undersøgelses resultater, angående supervisors bidrag til reparation af supervisionsalliancen, egentlig udgør reparerende elementer, eller om fundene blot afspejler, hvad supervisanderne generelt ønsker sig og sætter pris på i supervision. Der kan fx sættes spørgsmålstegn ved, om respons, ros eller validering fra supervisor reparerer en alliancesvækkelse, eller om disse bidrag fra supervisor snarere på et mere generelt plan er befordrende for en positiv supervisionsalliance. Denne diskussion leder tilbage til et af de centrale fund i nærværende undersøgelse; at

en svækkelse på supervisionsalliancen ikke nødvendigvis er en distinkt hændelse, idet alliancesvækkelserne i denne undersøgelse er opstået som resultat af en proces med flere sideløbende kilder (Hedegaard, 2016). På samme måde peger ovenstående resultater på, at reparation af supervisionsalliancen ligeledes er en proces, der inkluderer flere reparerende elementer. På denne baggrund mener jeg ikke, at der kan foretages en skarp skelnen mellem, hvad der decideret reparerer alliancesvækkelser, og hvad der mere generelt styrker supervisionsalliancen.

For at komme et skridt nærmere undersøgelsens resultater er det interessant at overveje, om det er muligt at specificere det essentielle i supervisan- dernes oplevelse af supervisors bidrag til reparation af supervisionsallian- cen. Ét gennemgående tema i forhold til supervisors bidrag er, at det er inter- ventioner, der synliggør og bringer ham til stede i supervisionssituationen og -relationen, hvor superviserne oplever en tryghed i at vide, hvor de har ham henne. Dette synes at være essentielt, uanset om superviserne efter- spørger supervisors respons, engagement, validering, normalisering, spej- ling, ros, hjælp til at håndtere svære følelser, bekræftelse, anerkendelse, eller at supervisor generelt tager styringen i supervisionen. Samtidig viser under- søgelsen, at supervisor finder det befordrende for supervisionsalliancen, når superviseren inviterer supervisor ind i relationen ved fx at bede om dennes hjælp. Den samlede essens, på tværs af supervisors og superviserens bi- drag til reparation af supervisionsalliancen, synes således at være, at parterne sørger for at skabe plads til den anden i relationen, samtidig med at den enkelte selv er synlig og til stede i supervisionsrelationen.

Den hidtidige litteratur og forskning omhandlende reparation af supervisi- onsalliancen er meget sparsom, og det er desuden overvejende supervisors perspektiv på reparation eller interventionsmuligheder, der er repræsenteret. Således har der fra teoretisk hold været fokus på supervisors reparerende interventioner og holdninger, såsom undskyldning, ydmyghed eller responsivitet (Watkins, Hook, Ramaeker & Ramos, 2016; Watkins, Reyna, Ramos & Hook, 2015; Friedlander, 2015). Undersøgelser foretaget af Nel- son, Barnes, Evans og Triggiano (2008) samt Grant, Schofield og Crawford (2012) har ligeledes fokuseret på supervisors erfaringer med at håndtere problemer i supervision. Disse undersøgelser finder, at supervisor kan itale- sætte problemet, overveje overførings- modoverføringsdynamikker i terapi og supervision, anvende refleksive strategier, søge hjælp udefra, afslutte su- pervisionsforløbet, forholde sig passivt, være tålmodig, fleksibel, støttende, empatisk, transparent og humoristisk, validere og normalisere superviseren samt erkende egne begrænsninger og fejl. Ét enkelt studie af Nelson og Friedlander (2001) har adspurgt superviser om deres konflikthåndte- ringsstrategier i supervision, og de finder, at superviserne søger hjælp udefra, anvender refleksive strategier eller forholder sig passivt. Flere af re- sultaterne fra nærværende undersøgelse synes således umiddelbart valideret af tidligere forskning, men et enkelt resultat synes dog at stå i direkte mod-

sætning. I tidligere forskning fremhæver supervisander og supervisorer bl.a. det at forholde sig passivt som en måde at håndtere problemer i supervision, hvorimod nærværende undersøgelse finder, at passivitet i supervisors stil kan være en kilde til alliancesvækkelse (Hedegaard, 2016). Dette kan formentlig skyldes, at den tidligere forskning ikke har inddraget supervisandens og supervisors perspektiv samtidigt, hvorfor modpartens oplevelse af passiviteten ikke er belyst i tidligere forskning. Endvidere bidrager nærværende undersøgelse også med nye resultater angående reparation af alliancesvækkelser. Således er bidragene til reparation fra evalueringsprocedurer og supervisionsgruppen samt den ovenfor fremanalyserede essens af supervisors og supervisandens bidrag til reparation af supervisionsalliancen nye og centrale resultater i nærværende undersøgelse. Essensen af supervisors og supervisandens bidrag accentuerer betydningen af, at reparation af supervisionsrelationen ikke er noget, den ene part kan gøre uafhængigt af den anden i den forstand, at det netop er noget relationsskabende, der sker i relationen.

Rent metodisk adskiller nærværende undersøgelse sig også markant fra tidligere forskning på området på en række punkter: For det første giver designet mulighed for, at både supervisandens og supervisors oplevelser af eventuelle reparationer af supervisionsalliancen kan skildres, og for det andet knytter disse oplevelser sig til en specifik supervisionsproces, frem for at være generelle betragtninger over emnet. For det tredje åbner designet op for at studere reparationsprocesser, når alliancesvækkelserne finder sted i gruppesupervision, hvilket dog ikke er fremlagt i denne artikel, men uddybes i Hedegaard (2016). Endelig har nærværende undersøgelse et longitudinelt design, men i forhold til at studere reparationsprocesser kan det diskuteres, hvorvidt denne del af designet er udnyttet optimalt. Eftersom IPR-intervjuene er centreret om de supervisionssessioner, hvor alliancesvækkelserne har fundet sted, har det ikke været muligt, rent kvalitativt, at studere reparationsprocesser, der evt. måtte ligge i senere supervisionssessioner. Det longitudinelle design i nærværende undersøgelse går primært på den kvantitative metode, hvorved det kvantitativt kan aflæses, hvorledes parterne har oplevet supervisionsalliancen i de efterfølgende supervisionssessioner. Som det fremgår af Hedegaard (2016), har alle supervisander vurderet supervisionsalliancen som bedre i den session, der ligger lige efter rapporteringen af en alliancesvækkelse. Dette kan indikere, at svækkelsen på supervisionsalliancen er udbedret, men det kan ikke siges med sikkerhed, hvad dette skyldes. Er det, fordi supervisionsalliancen er repareret, i samme session som svækkelsen fandt sted, er der foregået noget særligt reparerende i den efterfølgende session, eller skyldes det, at alliancesvækkelsen ikke havde længerevarende indflydelse på supervisionsalliancen? Der kan på baggrund af undersøgelsen ikke siges noget endegyldigt om dette, men resultaterne antyder som nævnt, at reparationen af supervisionsalliancen er en gradvis proces. Derfor kan fremtidig forskning i reparation af supervisionsalliancen med fordel have et processuelt og longitudinelt design, hvor der fx gennemføres

follow-up-interview, et par sessioner efter at en alliancesvækkelse har fundet sted, med henblik på at kaste lys over eventuelle reparerende elementer i de efterfølgende sessioner.

Til trods for at både supervisors og supervisandens perspektiv er repræsenteret i nærværende undersøgelse, er der i de fremlagte resultater en tendens til, at der overvejende er fokus på, hvad supervisor kan gøre for at reparere supervisionsalliancen. Dette kan skyldes, at supervisionsalliancens indbyggede asymmetri (jf. Hedegaard, 2013) lægger op til, at der placeres en større del af ansvaret for alliancens kvalitet hos supervisor, eller at supervisandernes oplevelser af og bud på, hvad der reparerer supervisionsalliancen, er særligt knyttet til én bestemt kilde til alliancesvækkelse; supervisors stil. Endelig kan fokus på supervisors ansvar i forbindelse med reparation være et udtryk for den metodologiske fremgangsmåde i undersøgelsen. Således er de undersøgte supervisionssessioner udvalgt med hovedvægt på supervisandens oplevelse af en svækkelse på supervisionsalliancen, hvorfor det måske også i højere grad er supervisandernes oplevelser af supervisors "mangler", der dominerer resultaterne. I denne forbindelse er det desuden interessant, at både supervisor og supervisander primært er optagede af, hvad de gerne ville have haft fra modparten, frem for at de fokuserer på, hvorledes de selv kunne bidrage til reparation af supervisionsalliancen. Dette kan dog igen være et resultat af den metodologiske fremgangsmåde, hvor ét af interviewspørgsmålene lød: "*Hvad ville du gerne have haft fra supervisanden/supervisor på dette tidspunkt?*" hvilket netop kan have fremprovokeret svar af denne type.

5. Afslutning

Undersøgelsens fund afstedkommer nogle budskaber med relevans for supervisionspraksis. Resultaterne tyder på, at reparationen af en alliancevækkelse ikke udgøres af én bestemt intervention eller holdning, men at det er en proces over tid. Dette implicerer, at såvel supervisor som supervisand har en fortløbende opgave i at monitorere deres oplevelse af supervisionsalliancens kvalitet og arbejde på dens vedligeholdelse og reparation. Med andre ord skal parterne skærpe deres opmærksomhed på eventuelle små bølgeskulp fra kilder til alliancesvækkelse, da disse potentielt kan lede til svækkelse på supervisionsalliancen, hvis ikke de repareres løbende.

En forudsætning for, at såvel supervisorer som supervisander retter deres opmærksomhed mod supervisionsalliancen, er, at de er bevidste om dens eksistens og betydning. Resultaterne fra nærværende undersøgelse accentuerer betydningen af, at viden om supervisionsalliancen inkluderes i uddannelsen til supervisor, hvilket det dog også nyligt er blevet i dansk regi (Dansk Psykolog Forening, 2016, ¶ 19.2. Krav til supervisoruddannelsen). Problemet er imidlertid, at specialistuddannelsen til supervisor i Danmark typisk

påbegyndes tidligst efter opnået specialistgodkendelse, hvilket vil sige efter minimum fem års praksis. Samtidig begynder mange psykologer allerede at supervisere i deres første job som psykolog (Nielsen, Jacobsen & Mathiesen, 2013). Det vil derfor være relevant, at psykologer uddannes til supervisorer på et langt tidligere tidspunkt, og gerne at viden om supervision inkluderes som en del af pensum på cand.psych.-uddannelsen. Hertil kommer betydningen af, at supervisander ligeledes informeres om supervisorsalliansens betydning, hvorfor det også vil være relevant at overveje, inden for hvilke rammer dette gøres bedst. Én mulighed er at gøre dette til en del af undervisningen i forbindelse med psykologistuderendes praktikforløb eller senere autorisation. En anden mulighed er, at kommende supervisorer klædes på til at delagtiggøre deres supervisander i centrale supervisionsprocesser og supervisandens rolle.

REFERENCER

- Beinart, H. (2014). Building and sustaining the supervisory relationship. In C.E. Watkins & D.L. Milne (Eds.), *The wiley international handbook of supervision* (pp. 257-281). West Sussex: John Wiley & Sons.
- Bernard, J.M., & Goodyear, R.K. (2009). *Fundamentals of Clinical Supervision* (4th Ed.). New Jersey: Pearson Education, Inc.
- Bordin, E.S. (1983). A working alliance based model of supervision. *The Counseling Psychologist*, 11(1), 35-42.
- Dansk Psykolog Forening (2016). Supervisoruddannelsen. Hentet 11. august 2016: <http://www.dp.dk/uddannelse-karriere/specialistsupervisor/19-supervisoruddannelsen/>
- Falender, C.A., & Shafranske, E.P. (2004). *Clinical Supervision: A Competency-Based Approach*. Washington: American Psychological Association.
- Fleming, J., & Benedek, T. (1964). Supervision: A method of teaching psychoanalysis. Preliminary report. *The Psychoanalytic Quarterly*, 33(1), 71-96.
- Frederiksen, M. (2015). Mixed methods-forskning. I S. Brinkmann & L. Tanggaard (red.), *Kvalitative metoder – en grundbog* (2. udg., pp. 197-213). København: Hans Reitzels Forlag.
- Friedlander, M.L. (2015). Use of relational strategies to repair alliance ruptures: How responsive supervisors train responsive psychotherapists. *Psychotherapy*, 52(2), 174-179.
<http://dx.doi.org/10.1037/a0037044>
- Giorgi, A., & Giorgi, B. (2008). Phenomenological psychology. In C. Willig & W. Stainton-Rogers (Eds.), *The Sage Handbook of Qualitative Research in Psychology* (pp. 165-178). London: Sage.
- Grant, J., Schofield, M.J., & Crawford, S. (2012). Managing difficulties in supervision: Supervisors' perspectives. *Journal of Counseling Psychology*, 59(4), 528-541.
- Hanson, W.E., Creswell, J.W., Clark, V.L.P., Petska, K.S., & Creswell, J.D. (2005). Mixed methods research designs in counseling psychology. *Journal of Counseling Psychology*, 52(2), 224-235.
- Hedegaard, A.E. (2011). Noviceterapeutens læringsproces og udfordringer – hvordan trænes psykologistuderende til det psykoterapeutiske arbejde? *Matrix*, 28(4), 258-272.
- Hedegaard, A.E. (2013). Psykodynamisk perspektiv på svækkelser og brud i supervisorsalliansen. *Matrix*, 30(3), 174-197.

- Hedegaard, A.E. (2016). *Supervisionsalliancen. Et longitudinelt processtudie af svækkelser i supervisionsalliancen*. Ph.d.-afhandling. Aalborg: Aalborg Universitetsforlag.
- Hill, C.E., & Knox, S. (2013). Training and supervision in psychotherapy. In M.J. Lambert (Ed.), *Handbook of Psychotherapy and Behavior Change* (6th Ed., pp. 775-811). Hoboken, N.J.: John Wiley & Sons.
- Inman, A.G., & Ladany, N. (2008). Research: The state of the field. In A.K. Hess, K.D. Hess & T.H. Hess (Eds.), *Psychotherapy Supervision: Theory, Research, and Practice* (2nd Ed., pp. 500-517). New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Jacobsen, C.H., & Tanggaard, L. (2009). Beginning therapists' experiences of what constitutes good and bad psychotherapy supervision. With a special focus on individual differences. *Nordic Psychology*, 61(4), 59-84.
doi: 10.1027/1901-2276.61.3.59
- Kagan, H., & Kagan, N.I. (1997). Interpersonal process recall: Influencing human interaction. In C.E. Watkins (Ed.), *Handbook of Psychotherapy Supervision* (pp. 296-309). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Kagan, N.I. (1980). Influencing human interaction – eighteen years with IPR. In A.K. Hess (Ed.), *Psychotherapy Supervision. Theory, Research, and Practice* (pp. 262-283). New York: John Wiley & Sons, Inc.
- Kagan, N.I., Krathwohl, D.R., & Miller, R. (1963). Stimulated recall in therapy using video tape – a case study. *Journal of Counseling Psychology*, 10(3), 237-243.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Interview. Introduktion til et håndværk* (2. udg.). København: Hans Reitzels Forlag.
- Larsen, D., Flesaker, K., & Stege, R. (2008). Qualitative interviewing using interpersonal process recall: Investigating internal experiences during professional-client conversations. *International Journal of Qualitative Methods*, 7(1), 18-37.
- Nelson, M.L., & Friedlander, M.L. (2001). A close look at conflictual supervisory relationships: The trainee's perspective. *Journal of Counseling Psychology*, 48(4), 384-395.
- Nelson, M.L., Barnes, K.L., Evans, A.L., & Triggiano, P.J. (2008). Working with conflict in clinical supervision: Wise supervisors' perspectives. *Journal of Counseling Psychology*, 55(2), 172-184.
- Nielsen, J., Jacobsen, C.H., & Mathiesen, B.B. (2013). Psykologer som supervisorer. *Psykolog Nyt*, 20, 16-18.
- Reichelt, S., & Rønnestad, M.H. (1999). Veiledningsforskning – status og implikationer. In M.H. Rønnestad & S. Reichelt (Eds.), *Psykoterapiveiledning* (pp. 266-295). Oslo: Tano Aschehoug.
- Rønnestad, M.H., & Lundquist, K. (2009). *The Brief Supervisory Alliance Scale*. Working paper, Department of Psychology, University of Oslo, Norway.
- Ruskin, R. (1994). When supervision may fail: Difficulties and impasses. In S.E. Greben & R. Ruskin (Eds.), *Clinical Perspectives on Psychotherapy Supervision* (pp. 231-261). Washington: American Psychiatric Press, Inc.
- Safran, J.D., Muran, J.C., & Eubanks-Carter, C. (2011). Repairing alliance ruptures. *Psychotherapy*, 48(1), 80-87.
- Teitelbaum, S.H. (2001). The changing scene in supervision. In S. Gill (Ed.), *The Supervisory Alliance: Facilitating the Psychotherapist's Learning Experience* (pp. 3-18). New Jersey: Jason Aronson, Inc.
- Watkins, C.E., & Milne, D.L. (2014). Clinical supervision at the international crossroads. Current status and future directions. In C.E. Watkins & D.L. Milne (Eds.), *The Wiley International Handbook of Supervision* (pp. 673-696). West Sussex: John Wiley & Sons.
- Watkins, C.E. (2014a). Clinical supervision in the 21st century: Revisiting pressing needs and impressing possibilities. *American Journal of Psychotherapy*, 68(2), 251-272.

- Watkins, C.E. (2014b). The supervisory alliance: A half century of theory, practice, and research in critical perspective. *American Journal of Psychotherapy*, 68(1), 19-55.
- Watkins, C.E., Hook, J.N., Ramaeker, J., & Ramos, M.J. (2016). Repairing the ruptured supervisory alliance: Humility as a foundational virtue in clinical supervision. *The Clinical Supervisor*, 35(1), 22-41.
<http://dx.doi.org/10.1080/07325223.2015.1127190>
- Watkins, C.E., Reyna, S.H., Ramos, M.J., & Hook, J.N. (2015). The ruptured supervisory alliance and its repair: On supervisor apology as a reparative intervention. *The Clinical Supervisor*, 34(1), 98-114.
<http://dx.doi.org/10.1080/07325223.2015.1015194>
- Wheeler, S., Aveline, M., & Barkham, M. (2011). Practice-based supervision research: A network of researchers using a common toolkit. *Counseling and Psychotherapy Research*, 11(2), 88-96.